

Προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό της Ελλάδας

1. Ποια είναι η εικόνα της χώρας κατά την πρώτη πεντηκονταετία (1830-1880) μετά την ανεξαρτητοποίηση από τους Οθωμανούς;

Τα προβλήματα είναι πολλά και ποικίλα με κυριότερα:

- a) Τον αλυτρωτισμό
- b) Την υπανάπτυξη στο εσωτερικό και την κακή και αναποτελεσματική διοίκηση
- c) Την έλλειψη αξιοπιστίας στο διεθνή πολιτικό στίβο

2. Ποιες ήταν οι κυριότερες προϋποθέσεις για τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού κράτους και ποιοι παράγοντες τις ανέστελλαν;

Οι βασικότερες προϋποθέσεις ήταν ασφαλώς η επάρκεια των οικονομικών πόρων και η ορθολογιστική διαχείριση και κατανομή τους. Ως κυριότερος παράγοντας που τις ανέστελλε θα πρέπει να θεωρηθεί η υπερβολική προβολή της Μεγάλης Ιδέας ως δεσπόζουσας πολιτικής πρακτικής – τη στιγμή που πολλοί επισήμαιναν ότι η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός θα έπρεπε να προηγηθούν από κάθε εθνική εξόρμηση και εμπλοκή σε πολεμικές περιπέτειες.

3. Ποιοι ήταν οι κύριοι άξονες της πολιτικής του Χαρίλαου Τρικούπη;

► Ο Τρικούπης επεδίωξε να δημιουργήσει «κράτος δικαίου» στο εσωτερικό και μια Ελλάδα αναπτυγμένη και ισχυρή που θα μπορούσε να πλησιάσει τις δυτικές χώρες του εξωτερικού. Η πολιτική του φιλοδοξούσε:

- i. Να εξορθολογήσει τη δημόσια διοίκηση και να πλήξει το πελατειακό κράτος.
- ii. Να θέσει τις υποδομές για τη βιομηχανική ανάπτυξη και τη δημιουργία σπουδαίων και απαραίτητων δημοσίων έργων.
- iii. Να ενισχύσει τη Δικαιοσύνη, την Αστυνομία και το Στρατό για να προσφέρει ασφάλεια στους πολίτες.
- iv. Να αναμορφώσει την Εκπαίδευση.

► Για να πραγματοποιήσει τους στόχους του:

- a) Στράφηκε στον εξωτερικό δανεισμό και τους Έλληνες της ομογένειας.
- b) Ευνόησε την ιδιωτική πρωτοβουλία.
- c) Επέβαλε βαριά φορολογία στο λαό.

► Το ανορθωτικό του πρόγραμμα δεν απέδωσε τους καρπούς που ο ίδιος προσδοκούσε και η χώρα κήρυξε πτώχευση στα 1893 – και πέρασε στα 1898 σε καθεστώς Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (ΔΟΕ).

4. Τι ήταν το Κίνημα στο Γουδή και ποια η συμβολή του Βενιζέλου στην ανόρθωση της Ελλάδας περί τις αρχές του 20^{ου} αιώνα;

► Το Κίνημα στο Γουδή ήταν η επαναστατική κινητοποίηση που οργάνωσε ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος στις 15-8-1909 προκειμένου μέσω του ελληνικού Κοινοβουλίου να ζητήσει από το βασιλιά ευρύτατες μεταρρυθμίσεις σε ποικίλους τομείς της πολιτικής ζωής του τόπου.

► Ο Ελ. Βενιζέλος ήταν ο πολιτικός που εξουσιοδοτήθηκε από το Στρατιωτικό Σύνδεσμο να προωθήσει τις αιτούμενες μεταρρυθμίσεις: προκάλεσε Συντακτική Συνέλευση στα 1911 και θέσπισε πλήθος νομοθετικών και διοικητικών μέτρων με τα οποία ισχυροποίησε τα οικονομικά της Ελλάδας και εξυγίανε σε μεγάλο βαθμό τον κρατικό μηχανισμό ενώ παράλληλα προστάτευσε τα ατομικά και εργασιακά δικαιώματα.

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ (σε υλικό από ιστορικές πηγές): Να σχολιαστούν τα παραθέματα.

ΚΕΙΜΕΝΟ 1: Προεκλογικός λόγος του Χαρίλαου Τρικούπη στις 7 Οκτωβρίου 1890

«Ηνορθώθη το έθνος ηθικώς, ηνορθώθη το έθνος και υλικώς, εγένοντο όσα ο τόπος ηδύνατο να ευχηθή υπέρ της ιδίας αυτού αναπτύξεως. Εγένετο εργασία υπέρ της παραγωγής της χώρας, ηνοιχθήσαν αι πύλαι αυτής προς την ατελή των γεωργικών προϊόντων εξαγωγήν, προεκλήθη διεθνώς η διάνοιξις των πυλών των ξένων αγορών, εγένετο εργασία και υπέρ της πολιτείας. Διερρυθμίσθησαν τα οικονομικά της χώρας, συνετάχθη δε αύτη και στρατιωτικώς, και μετ' ολίγον καταπλέει στόλος, όστις θέλει περιαγάγει την ελληνικήν σημαίαν ανά το Αιγαίον, όπως εις αυτήν προσήκει. Εγένετο εργασία προς διευκόλυνσιν της εμπορίας της χώρας και της επικοινωνίας των κατοίκων αυτής διά των σιδηροδρόμων, διά των αμαξιτών οδών, διά της ατμοπλοϊκής συγκοινωνίας».

Σπύρος Τζόκας, Ο Χαρίλαος Τρικούπης και η συγκρότηση του νεοελληνικού κράτους. Οδοιπορικό στον 19ο αιώνα, Θεμέλιο, Αθήνα 1999, σ. 273.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2: Η πολιτική του Θεόδωρου Δηλιγιάννη

«Η ελληνική δημοσιογραφία και ιστοριογραφία αντιπαραθέτει αυτόν τον πολιτικό [τον Θεόδωρο Δηλιγιάννη] -ο οποίος έγινε τρεις φορές πρωθυπουργός νικώντας τον Τρικούπη και ο οποίος δρομολόγησε πολιτικές εξελίξεις την τελευταία εικοσιπενταετία του περασμένου αιώνα- στον Μεσολογγίτη πολιτικό, παρουσιάζοντας τον αδίκως άλλοτε ως ανερμάτιστο πολυλογά, άλλοτε ως διαλυτικό δημαγωγικό στοιχείο, σε κάθε περίπτωση ως αρνητικό σημείο αναφοράς. Αυτή η αρνητική κρίση δεν αντιστοιχεί στην προσωπικότητά του ούτε μπορεί να εξηγήσει τις μεγάλες πολιτικές επιτυχίες και ήττες, τις συμπάθειες των οπαδών του και τις εντάσεις στο κόμμα του

[...]. Στον Δηλιγιάννη οφείλουμε -και οι ιστορικοί το ενθυμούνται σπάνια- τη μεγάλη έκδοση της ελληνικής νομοθεσίας από το 1833 μέχρι το 1876».

Gunnar Hering, Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936, τ. Α', ΜΙΕΤ, Αθήνα 2004, σ. 584-585.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3: Ο πόλεμος του 1897

«Το 1897 ο Έλληνας Δαβίδ ήλθε αντιμέτωπος με τον Οθωμανό Γολιάθ στις πεδιάδες της Θεσσαλίας. Η εκστρατεία όμως δεν είχε την ευτυχή κατάληξη της βιβλικής μονομαχίας. Οι ελληνικές δυνάμεις γνώρισαν ατιμωτική ήττα και οδηγήθηκαν σε άτακτη υποχώρηση. Η Ελλάδα σώθηκε από την καταστροφή μόνο χάρη στην επέμβαση των ξένων, αλλά το τίμημα της χάρης αυτής ήταν η ίδρυση της Διεθνούς Οικονομικής Επιτροπής (ΔΟΕ), που θα επέβλεπε την αποπληρωμή των χρεών στους ξένους δανειστές της. Μέχρι τα τέλη του αιώνα, το κράτος είχε χάσει την αξιοπιστία του ως κύριος εκπρόσωπος του έθνους, αλλά και ως διαχειριστής της ίδιας του της μοίρας. ... Με την ήττα του 1897 το χάσμα της αξιοπιστίας ανάμεσα στην "επίσημη αλήθεια του έθνους " και την πραγματικότητα έγινε αγεφύρωτο. Το 1897 είχε ως συνέπεια να αρχίσει το σώμα των αξιωματικών την άσκηση κριτικής στη μοναρχία, και ιδιαίτερα στον διάδοχο Κωνσταντίνο, αρχιστράτηγο του κακοσχεδιασμένου αυτού πολέμου. Ένα μεγάλο μέρος της σφοδρής αντιβασιλικής κριτικής εκδηλώθηκε πολλά χρόνια μετά από το ίδιο το γεγονός, από αξιωματικούς οι οποίοι στο μεταξύ είχαν ταχθεί με τον αντίπαλο του Κωνσταντίνου, Ελευθέριο Βενιζέλο»

Θ. Βερέμης, Ο στρατός στην ελληνική πολιτική, Κούριερ Εκδοτική, Αθήνα 2000, σ. 79-80.